

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Angeles Aramendi Aranberri

*Azkoitia,
Gipuzkoa
(1934-2022)*

Aurkibidea

Biografia

Azkoitiko Martirieta auzoko Amusategi baserrian jaio zen 1934ean. Aita Amusatetikoa bertakoa zuen eta ama auzo bereko Arrieta-Arraza baserrikoa. 12 anai-arreba ziren, baina senide bat jaioberritan hil zitzaien. 8 urterekin hasi eta 11 urtera bitartean Martirietako eskolan ibili zen. Baserriko bizimodua ezagutu izan du umetatik; esnea saltzera joaten zen kalera, esaterako. 14 urterekin josten ikasten hasi zen Azkoitian; abarketak josten aritzen ziren etxean diru pixka bat lortzearren. Azkoitiko Intsausti lantegiko akziodun baten etxean ibili zen neskame lanetan bi urtez. Ondoren Zendoia baserrira joan zen bizitzera, bertako Tomas Zubizarreta "Zendoia" soinu-jotzaile ezagunarekin ezkondu baitzen. 5 seme-alaba izan zituzten. Elkarrizketan Tomas senarrak ere zenbait kontu esaten ditu.

Zintak

AZK-040

- **Proiektua:** Azkoitiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2010-01-28
- **Iraupena:** 47 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Aurkezpena

- **Erref:** AZK-040/001
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Bere burua aurkezten du: non eta noiz jaio zen azaltzen du. Gurasoak nongoak ziren aipatzen du. Baserriko bizimodua zuten: ganadua, basoa eta soroa. 11 anai-arreba ziren etxean.

Transkripzioa

- Izena eta abizena esaten badidazu.
- Angeles Aramendi Aranbarri.
- Ze urtetan jaio ziñen?
- Mila beratzirehun de hogeta hamalauan jaioko nintzan.
- Hillabetea eta eguna?
- Oktubrian biya.
- Nun jaio ziñan?
- Amusategi baserriyan.
- Hemen Martirittan, ez?
- Bai. Azpikaldeko etxen.
- Zer zenun, aitta edo ama bertakoa?
- Aitta.
- Eta ama nungua zenun?
- Arrieta-Arrazakua, hamengotxe baillarakua. Hortxe dao. Atzo[...] izen ziñan. Eskubitea tontor-tontorin Arrieta hortxe dao. Hantxe jaio zan nere ama.
- Hemendik bide puxka bat bai harutza.
- Bai. Kilometro bat pasatxo. Asko gehio ez. Nik egunero harrapatzen det kilometro haura. (...)
- Sasoia.
- Sasoia bai; beharra ez da asko hobia.
- Zuek baserriko bizimodue egingo zenuen, ganadue ta bazenuen.
- Bai, ganaukin-da. (...) Basuan da souen bizimodue hortan eman deu guk. Bi urte neskame ein nittun aberats-etxe baten baiña.
- Zenbat anai-arreba ziñaten?
- Gu hamaika.
- Sail earra.
- Bai. Gaur ez dao holakoik.
- Amak lan puxkat ein beharko zun.
- Bai.
- Gaur bat eta bi.
- Geuk e bost hazi dittuu.

2. Esnea etxez etxe banatzen

- **Erref:** AZK-040/002
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:01:46. **Bukatu:** 00:04:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Baserrian behiak edukitzen zituzten eta esnetan ibiltzen ziren. Lortutako esnea Gurelesara bidaltzen dute orain; baina txikitan, herrira eramaten zuten egunero, eta etxez etxe banatzen zieten esnea bezeroei. Igandetan mezara ere joaten ziren. Marmittan eramaten zuten esnea, eta litro/litro erdi inguruko ontzietan banatzen zuten.</p>

Transkripzioa

- Basarrin ganadue zeukazuen. Ardik?
- Ez, behi... ganaua, ganaua. Ardik lehen, baiña aspaldiko urtetan ardiak ez det nik ikusi. Ez leno etxin, ta hamen'e [...] etxin hona etorrira're. Ta geo berrogeta hamar urte pasa dittut hemen.
- Behiek eukitzen zittuzuen?
- Bai, behiak eukitzen giñuzen. Leno esnetan ibiltzen giñan, eta gero bi behi. Bi behi ta bi txahal besteik ez dauzkau. Nahikua dittugu.
- Esneta, esnea noa bialtzen zenduen o?
- Gurelesa.
- Eta ze etortzen zan, bea?
- Bai.
- Biltzea?
- Bea etortzen zan. Bea etortzen zanin, bera herrira jeisten zan, baiño gero etxea etortzen zien. Tankie jarri zien ezkeo, etxea etorri zien.
- Zu ume ziñela're, eak etortzen zian?
- Ez, ni ume nintzela ez zan esnetaik. Orduen, herrira ematen zan.
- Aaaa, geroa jarri zan hoi?
- Bai, geroa jarri zan hoi. Astuakin esneta juten nintzen ni.
- Esnea noa eramaten zenun?
- Herrira, herriko, herrian bezeruek eoten zien ordun.
- Etxez etxea?
- Etxez etxea esnia partitzen gendun, baita jai goizin zortzitako mezeta jun, eta etxez etxe esnie partitzen gendun guk.
- Bakarrik juten ziñan?
- Bai! Goizeko zortziretako mezeta gaiñea bakarrik astuakin.
- Baiño ze, egunero?
- Egunero? Jaien zortzitako mezeta, astien berandutxo. Baiña egunero jun.
- Mezeta astegunen ez?
- Ez, astegunen ez. Jayen bakarrikan. Astien ez, astien ez giñen juten mezeta.
- Eta nola itten zenduen, zu jeisten ziñan esnea hartuta, ta geo bazekizun...?
- Nik banekiyen zeneta noa eaman ber nun, eta jun, ta neurtu, ta haik'e esne danak hustu, ta etxea, zea, astuakin marmittak hartuta.
- Ze ontzitan, o nola eamaten zenduen?
- Marmittan.
- Baiño gero partittu?
- Gero partitu? Litroko zeakin, litroko... Eskurauko genun litroko neurri hortako litro zeak ez det izan, ontziye ez det izan. Litrua, litro erdi. Halaxe zea itten gendun, partitzen gendun.
- Eta diruk ateatzen zan hortik?
- Bai, pixka bat. Garai hartan dirue gutxi zan ta... Ni ez naiz konturatzen zenbat, litrua zenbatea itten zuen. Momentun ez zat akordatzen behintzat. Euroik ez zan ordun ta.

3. Esnea plazan saltzen

- **Erref:** AZK-040/003
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:04:04. **Bukatu:** 00:06:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Etxeetan saltzen ez zuten esnea plazan saltzen zuten. Plazan egunero egoten zen feria esnea saltzeko. Inguruko baserrietatik joandako baserritarrek saltzen zuten esnea. Plazan saltzen egoten ziren bitartean, astoa non lotzen zuten azaltzen du. Dendatan ez zuten saltzen esnea.</p>

Transkripzioa

- Zenbat bide hemendikan kalea oiñez? Zenbat denbora?
- Lau kilometro hemendik behera daude. Ordun'e...
- Ta oiñez zenbat denbora pasatzen zenun? Zenbat denbora?
- Zea, ordubete bat behar.
- Ordubete?
- Bai, ordubete gutxinez, ba. Sasoie're ordun hobie: nahiz lokatzatan belaunetaiño sartu, ordun erten'e errex itten genun.
- Ta jun in ber derrigor?
- Bai, ba, jun in ber gaiñea: elurre bazan'e bai, ta zea bazan'e bai.
- Beti jakiñekua izaten zenun eamandako dana salduko zenula, aurretik...?
- Ez, beti ez. Plaza're eamaten genun sobratzen zana. Geo, oain baiño esne gehio plazan saltzen zan. Oain oso jen... gutxio... bat'e ez, oain ez da saltzen esneik esateko.
- Plazan saltzen zan. Postun bat eo eamaten zenduen?
- Bai, bai, puesto, ordun zea itten zin. Baiña gaur ez dao holakoik.
- Noiz izaten zan ferie, o plaza noiz eamaten zenun esnea?
- Ferie egunero eoten zan feriya o zea, esni saltzeko zea.
- A bai? Egunero izaten zan?
- Bai, garai hartan bai, egunero zea itten zan.
- Ta zenek saltzen zun, hemen inguruko...?
- Hamentxe, basarritatik jundako zeak saltzen gendun guk esnie.
- Baiño zu zeu eoten ziñen plazan?
- Aber! Bai, ba! Ni eoten nintzan esni saltzen. Ta geo etorri, eo botillakin eo ontziyekin eo etorri, eta neurtu, ta ez naiz akordatzen oain preziyuna, baiño ordun asko ez zan izengo... preziyo zan.
- Astoa nun uzten zenun?
- Ahal zan tokiyen! Kiruriñin.
- Kirurin?
- Kiruriñin. Zeatiken eliza ba al dakizu nun dauen, Axkoittin?
- Bai.
- Eliza horretxen parin, beste aldetiken, oain koperatibi do... Hantxe, basarri o ikulu hartantxe sartzen genun astue.
- Kiruri izena zun baserri horrek?
- Bai, Kiruriñekua esaten giñon, ta hantxe eukitzen gendun. Astotegi bat zeuan, simaurra ta zea itten zin, hantxe baztarrai lotu, ta hantxe eukitzen gendun.
- Danok uzten zenduen...?
- Bai, astukin juten zin, ta haure zan asto-lekua.
- Kobratzen zizuen han uzteagatik?

- Zeoze bai! Uste det hillin zeoze... hiru kartoku o ez dakit... hiru kartokua, ez dakit zenbat. Ordun'e kobrau itten zan, oaintxe bezelaxe, iñok ez zun debalde [...]. Eta gero hasi giñen ya hori kendu zabenian, hamen sagarra, hona sartzeko gasolineratik badao poste zean? Hor, berriz, posteta lotuta're eukitzen giñuzen. Poste batian lotuta hiru asto o hola eukitzen giñuzen hor.

- Ahal zan bezela!

- Bai, bai, bai. Oain bezela ez zegon kotxeik, eta aparkamentuik eta istoriik, eta hantxe.

- Dendata're saltzen zenduen?

- E?

- Dendata're saltzen zenduen?

- Ez, dendata esni gutxi saltzen gendun guk, ez. Ez, denda, ez det behiñ'e ez det uste saldu genduniken. Plazan. Bezerua eta geo plazan zea itten zana. Denak oain bezela ez dan eoten ordun aukeraik, eta...

4. Garia lantzen

- **Erref:** AZK-040/005
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:08:46. **Bukatu:** 00:09:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserría » Baserríko lanak » Garia
- Baserría » Baserríko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Garia auzolanean egiten zen. Garia horitzen zenean, ebaki egin behar izaten zen: lehen igitaiarekin, gerora makinarekin. Azaok nola lantzen zituzten azaltzen du.

Transkripzioa

-Gari eta artoa eitten zenuen garaien, auzolanean eitten zan?

-Bai, asko bai. Bueno, artuukin ez, gariukin bai. Gariye eitten zan lelengo eta gero burutu ta heldu eitten zanian, horizten zanian gero ordun ebai in ber izeten zan, ta lelen-lelengo gaiñea iitaiekin ebaitzen zan. Da gero makinak azaldu zien, baiña geo gariye zea eitteko, alie atatzeko makiñie ber zan, gero hasi zien lastue lelengo burukin alie atea burue eta gero lastuakin txikiu te, lasta txikie gero ganauentzat zera eitten hasi zan. Baiña gero halakotxe lastue. Azaorik aittu al dezu behiñ'e?

-Bai.

-Guk azaun lotzen gendun da.

-Azaoa nola izaten zan, bola itten zenuen?,

-Azaue? Holaxe mordo bat hartu da gero zera ein, lotu, da atzera buelta ein da berai sartu. (...)

-Eta azao hoiek zertako?

-Azao hoiek geo itten zien makiñan, danborrien, zera itteko makinakin, han burue kentzen zitzeten da azao haiek osoik geratzen zien. Da haiek danak (batzen zittuen). Ta artue berriz, artue, oilluek baldin bazeuren lurriin, da bestela errotara eaman eta iriñe ein da etxin artue erreta jan; da bestela ganauei eman iriñ haure ta. Artaburue're bai ta artalie're bai ta.

5. Otorduak etxean

- **Erref:** AZK-040/007
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:10:41. **Bukatu:** 00:12:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Otorduetan babak eta patatak jaten zituzten. Ogiaren ordez, arto hotza; eta horrez gain, taloak eta morokilak ere bai. Taloen eta morokilen artean zer alde dagoen aipatzen du. Otorduetan guztiek ontzi bakarretik jaten zuten; eta azkarren jaten zuena zen gehien jan zezakeena.</p>

Transkripzioa

- Otordutan ze jaten zenuen gehienbat: arto-zopak eta...?
- Otorدون, babak eta patatak. Eta ogiik eitten, gariye eitten zan; baiña erraye kendu itten zun. Ta ordun eitten genun ogiyen partez arto hotza jan. Gu gaztetan arto hotza jandako pertsonak izan gea, askotan gaiña.
- (Senarra) Talua're bai, pixkat...
- Talu're bai, morokille're bai. Zuk ez dezu jakingo morokille zer dan?
- Ze diferentzi dago talo ta morokillan arten?
- Talua beti ariñagua da. Morokille da urekin eta artairiñetan zea bat, masa bat. Eta hau're da, esneta bota, ta haure jaten zan. Ta artua eittea, berriz, nahi izanez geo edozerrekin jan eitten zan artua. Eta geo, arto-zopak esneta're bai. Baiña haure ogiyen aldin diferentie da: hotza ta txarra.
- Zuek hamaika anai-arreba izanda...
- Hantxe erdi goseik hazi galantak gu.
- Danak ontzi batetik jaten al zenuen?
- E?
- Danak ontzi batetik?
- Aber, ordun bai. Ordun hala jaten zan. Iguel hamaika o zea baldin bazauden, iguel bi ontzi izango zin; baiña danak batetik jaten zan. Ordun geyena jaten zuna zan abillena, zeatiken...
- Azkarrena moitzen zana?
- Azkarrena moitzen zana. Hoetxek izan ditteu.

6. Eskolako kontuak

- **Erref:** AZK-040/009
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:12:09. **Bukatu:** 00:14:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

<p>Martirietako eskolan ikasi zuen. Bai irakurtzen, bai matematiketan, oinarrizko kontzeptuak ikasi zituzten; dotrina, ordea, hasieratik bukaerara ikasi zuten. Eratzunaren zigorra izaten zuten eskolan, euskaraz hitz egin ez zezaten. Katona ezik, beste liburu guztiak erdaraz zeuden, eta beraiak ezin izaten zituzten ulertu horrela. 'Viva España' abesten zuten, zer esaten ari ziren ulertu gabe. Zortzitik 11 urtera bitartean ibili zen eskolan.</p>

Transkripzioa

- Eskolan nun ibili ziñan?
- Eskolan? Hamentxe, Martietan. Hementxe, behien zan, oain ganauteyea badao ba? Horren aldemenien, hortxe zan, zan...
- (Senarra) Hiru ahizpe, ta hirurek eskolie... Honen eskoli ze? Eskribitzen ta letzen ta [...] pixkat [...].
- Oin gehinketak ta kenketak egoten dia, baiña ordun "sumar" ta "restar" ta zea zin, letzen... Dotriña oso ondo ikexi gendun; abemariya bezela ikexi gendun nik dotriña: hasi ta bukau.
- Apaizak ematen zun, ala maistrak?
- Ez, maistrak ematen zaben. Geo apaizak gaiña beste eskola bat ematen zun. Eo komuniyua iteko ta beste preparatibuak itten zittun, baiño bestela hamentxe. Hamen gaiña berrogeitaka eskolan ibiltzen giñen gu. Hoixe, anillua, [...] medailla bat, eta okerra itten zunak haura. Ta horrei [...] kastigauta.
- Ze medailla zan, santun baten...?
- Bai, santun bat zan, zea, medailla bat zan. [...] katikuk ateatzen zitzakon, ta okerra iten zuna hari eman.
- (senarra) Euskeraz itten zuenai ordun...
- Ta erderaz ikasten zenuen dana?
- Erderaz, euskera... euskaldunak giñan gu, baiña liburua erderaz. Guk ze entendiu ber genun erderakuakin? Eske katona o zan bat, ta haure zeoze euskerie. Baiño besten dana erderazkua. Eske kantau're "viva España" kantatzen genduan, "arriba España", pues ba al dakizu ze? Guk bagiñakiun ze kantatzen gendun? Ez giñakigun zer zan, ta hala...
- Hoixe in ber zala ta...
- Hoixe in ber zala, ta hoixe in! Ta halaxe izen zan, ta halaxe [...] gendun, ba. Ta guk eskola haundiik be, zortzi urtekin hasi, ta hamaika erten nun. Aber ze ikexiko nun bittartin?
- Zortzitik hamaiketa ibili ziñan?
- Zortzitik hamaiketa ibili nintzan ni eskola.

7. Josten ikasten

- **Erref:** AZK-040/010
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:14:01. **Bukatu:** 00:16:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

<p>11 urterekin lanean hasi zen. 14-15 urterekin josten ikastera joan zen Azkoitiko jostundegi batera. Denetik ikasi zuen han; eta nola ikasi zuen azaltzen du. Hainbat eratako josteko makinak zeuden han, baina berak

hankarekin eragin behar zitzaion makina erabiltzen zuen. Arropak josi nahiz erosi egiten zituen.</p>

Transkripzioa

-Hamaikakin lanen etxen. Eta gero hasi nitzan hamalau-hamabost urtekin josten ikestea.
-Nora juten ziñen?
-Azkoittire, herrire, oiñez. Lau kilometro. Ordun errez ibilli're itten zan-da.
-Dendan baten edo nun?
-Ez, ez. Jostunteian. Han ikixi gendun.
-Zein zenduen maestra?
-Josten berak erakusten ibiltzen zienak; kuadrillie ibiltzen giñen gu ta.
-Baiña maestra zein zan, azkoitiarren bat?
-Bai, bertakua zan. Aspaldi hil zan haure.
-Ta ze labore ero zer eitten zenduen?
-Erropie dana, klase danetatikan. Nahiz gaizki josiko gendun, behintzet nasten ikixi gendun.
-Ze izaten zan, zuentzako gero?
-Ez, norberantzat gerotxuo hasi zan; lelengotikan ez, lelengotikan besten erropie josten gendun. Itten gendun papela atea patriietan lelelengo eta gero haure markau eta gero haure josi. Lelelengo papela josten ikesten gendun eta gero erropia josten.
-Pepelean egiten zenuen?
-Kortia papelai ematen giñon, gero papel haure josten gendun eta gero han erraia hartan berriz tela ebai eta gero harekin itten gendun.
-Josteko makinaik eta ba al zan ordun?
-Josteko makinak? Bai.
-Nolakok?
-Hankakin erainda ibiltzen zienak. Da beste batzuk zien holako txiki batzuk eskukin erain de zera eitten zuenak; baiña nik izen nun beti hankakue. Hankan plato zea batekin. Oin badaure, gaiña iguala, makiñie berdiña, josten zuna, baiña hankiakin eraiñ da gero korrea bat eukitzen zun eta harek eraitten zion.
-Etxean bazenuen josteko makinaik?
-Bai. Etxian'e euki gendun. Zahartu zan-da uste'et bota zala azkenien. Baiña nik umien erropak eskuz, josi nittun eskuz, umiak izenda gero ere. Oiñ holakoik eztao, oiñ nahikue jositta dao ta. Baiña trapuzarra sobrian do.
-Erropak, zuen erropak zuek itten zittuzuen edo erosi itten zittuzuen kaletik.
-Batzutan erosi itten gendun baiña josi're bai. Nik neure erropak eskutan asko josi nittun.

8. Arropa-dendak eta alpargatak josten

- **Erref:** AZK-040/011
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:16:12. **Bukatu:** 00:17:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Zapatagintza
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Kalean lehen ere baziren erropa-dendak, ugari gainera. Lehen arropak piezan egoten ziren, ez josita. Alpargatak josten ziren Azkoitian, eta bera ere horretan ibilitakoa da. Josten diru pixka bat ateratzen zuten.

Transkripzioa

- Kalen bazan erropa-dendaik?
- Erropa-dendak? Bai, ordun bai. Garai hartan erropa-denda dexente zeon kalin.
- (senarra) Hamen auzoko bat badao oain'e [...].
- Ze... ze denda zien? Izenakin o akordatzen zea o...?
- Ordun erropa-dendan izena Aldalurreneku ta Bernabeneku ta... bestie Iñexiotarreneku, ta... erropa-dendak zea itten zittuenak. Ordun erropa asko zea itten zan. Piezan eoten zan, jositta oain bezala ez zan eoten ordun erropaikan.
- Alpargatak'e eitten zien Azkoitin ezta?
- Bai. Alpargatak josten jardunda nao ni. Hementxe itxin, alpargatak josten. Lehen jayo nintzen etxen'e bai, eta honea etorritte're jardunda nao ni apargatak josten.
- Dirue nunbaitteako izaten zien alpagata hoik, o zuentzat...?
- Ez, ez, ez. Dirua josten gendunan diru geuretzako zea itten gendun ordun.
- Baiño esan nahi det, kalea nunbaittea entregatzen zittuzuen?
- A, bai, bai, bai! Hori bai. Zean, Jesus, Txantoneneaku zan abarketak o zea itten zigunak; ta guk eiten gendun etxea ekarri, geo telie josi, ta atzea eaman. Ta ordun asko ez zebe paatzen, baiño zeoze paatu itten zebe, ta zeozer jornala atea itten zan.
- Ordun etxe danetan ia alpagatak josten, ezta?
- Hamen leku batzuten bai, danetan ez.
- Baiña Azkoitin bertan, hala're...?
- Axkoitin herriyen bai, baiña baillara hontan ez zan itxe askotan josiko abarketikan.
- (senarra) Abarketak gure alabak'e asko josi zitun.
- Bai, gero bai.

9. Garbiketak nola egiten zituzten

- **Erref:** AZK-040/013
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:19:14. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Lehen dena eskuz garbitzen zuten. Zorua garbitzeko espartzua, ura eta xaboa erabiltzen zuten. Lurzoruari distira ateratzeko, alanbreak erabiltzen zituzten, eta argizariaren bidez lustrea ematen zioten.

Transkripzioa

- Gaur danetik dao, baiño ordun garbiketak itteko ta nola moldatzen ziñeten?
- A! Eskuz! Ordun ez zeon besteik! Eskuekin dana garbi uzten gendun.

Klase danetakua, oaintxe bezelaxe, klase danetaku erropi dana eskukin garbiu, eta...

- Zorua eta nola garbitzen zenuen?
- E?
- Zorue nola garbitzen zenuen?
- Zorue garbitzen gendun zeakin, eskobillekin, o espartzukin o zeakin, urikin ta jaboikin. Ahal zan bezelaxe. Oin bezelako produktoik ez zeon, eta...
- Izaten zenuen zepillun bat o zeoze, o...?
- Zepillue bai, zepillue ibiltzen zan; baiña, oin bezela, baldosak eta zeak eta diferentik zin. Suelue, pasillo haundiyek eta, hanka azpiyen alanbri hartu, ta harekin jardutzen gendun guk zea itten; ta geo eman lustrie, ta geo atzea zepillo haundi bat hankapin hartu, ta harekin brillo ateatzen.
- Lustrea ematen ziñuen?
- Bai, lustria ematen giñun.
- Ze lustre izaten zan?
- Potek eta nola eoten zan lustria, oin'e eoten da pote zea batzutan lustria. Ta ordun, berriz, argizaye zan. Makillen punten argizayekin, harekin lelengoz, lelengo alanbrau, argizaye eman, ta geo atzetiken hankekin brillu ataa.
- Argizaria zeakin ematen zan?
- Makillakin. Eske makille zan, geo bi zea zeuzken, ta erdiyen sartzen zitzakon, tornillue lotzen zan, ta harekin ematen zitzakon. Bizimorue holaxe jun da guria.

10. Neskame zeneko bizimodua

- **Erref:** AZK-040/014
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:20:38. **Bukatu:** 00:21:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Neskame zebilen bitartean, etxera igande arratsaldetan bakarrik etortzen zen. Urtean 50 duro irabazten zituen, eta etxean ematen zuen diru hori. Gurasoak baserritarrak ziren, ez zuten kanpoan egiten lan.

Transkripzioa

-Etxera etortzen ziñen neskame tokitik edo han lo eitten zenune?
-Ez, han lo eitten nun. Etxea etortzen nintzan jai arratsaldien, eta illuntzin nahiz udara izen nahiz negue izen zortzitterdieten etxea, (...)
-Jornal ona irabazten zenun?
-Jornal ona? Bai. Berrogeita hamar duro urtin. (...) Duruk. Harekin ze ein ber zendun?
-Irabazitako hura etxean entregatzen zendun?
-Bai makiña bat bidarrez. Gero gastatzeko zeoze (zeten gendun) baiña ordun gurasoek diruik etzeukeben da entregau ein ber. Oin bezela ezta, oin irabazittakue peztie berak dana, berak dana puxkatzeitu, baiñe ordun gurasoek baten batei emateko behar zeban-da.

11. Apaizen jarrera egoeraren arabera

- **Erref:** AZK-040/021

- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:27:12. **Bukatu:** 00:28:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

<p>Apaiza zorrotzagoa zen neskekin mutilekin baino. Neskek ezin zuten edozer jantzi: beti tapatuta joan behar izaten zuten. Herri batzuetan dantza lotua onartzen zuten, baina Azkoitian ez.</p>

Transkripzioa

- Apaizak beti're neskak gaiña okerro ikusiko zizuen igual, ez? Neskanganako zea gehio eukiko zun, apaizak esaten det. Mutillei librexeo utziko zien igual baiño...
- A, bai! Hori bai, neskak eozer jantzitta're ibiltzeik ez zan eoten, baiña bestela...
- Taberna juten ta're ez zien uzten ta!
- Zer?
- Guk ez gendun, edozer jantzitta ibiltzen'e, ordun apaizak ez zebeu uzten.
- Ze jantzi behar izaten zenduen?
- Zea, tapauta ordun. Ordun ez zan ez tirantaik, eta ez manga gabe ez. Ordun ez zeon holakoik ametitzeik. Baiña, halaxe ohittu giñen, ta halaxe bizitzia eman deu. Ta gaiña ez gendun ikusten ordun ezeren... Oin diferente ikusten deu [...].
- [...] herrin, herrira batek ekarri zuen dantza lotua, ta hamen harek ez zun ametiuko.
- Ahalegiña in zun.
- Azkenien ba al dakizu ze in zuen? Nik sueltua jotzen nun, baiña aurrien jarri ta heldutik. Ta etorri ta apuntatzen ta jardun zun apaiz horrek, harek kasteillanoz [...] zituala, ta [...]. Herrin dana libre, ta ta hamen... Aizpurutxon dantza lotua, han Urrategin dantza lotua, ta hamen ez? [...], baiña...
- Ez, haiek'e ordenie zaukeben obispauetiken orduen eukiko zebeu ta.

12. Neskak eta mutilak erromerietan

- **Erref:** AZK-040/022
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:28:36. **Bukatu:** 00:29:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Erromerian, mutilei kobratu egiten zieten dantza egiteagatik. Taberna bazegoen Martirietan; baina neskek ezin zuten sartu, bekatua baitzen.

Transkripzioa

- Erromerira juten ziñetenean dantzara, kobratzen zizueten zeoze dantzan egiteagatik?

-Guri ez.
-Mutillei.
-Gizonezkoei,
-Ze kobratzen zuen?
-Ze kobrau? Enaiz (...) Bi pezta. Orduan pezetia asko zan da. Gero azkeneako, nik utzi nionerako bost duro bakoitzin.
-Hogeta bost pezeta. Orduen dirue zan garai hartan.
-Nik orduen bi milla pezta (...) jai goizian.
-Hemen taberna zeon?
-Bai, taberna. Taberna beti izen da hemen. Guk ezautu gendun, taberna beti izen da.
-Neskak ezin zenduen sartu.
-Ez, ez. Neskak tabernan sartzie pekatue zan.
-Zuek zer egiten zenuten, kanpoan egon eta mutillak ateratzen zizueten edatekoa.
-Edatekoa? Ez edatekoik eta ez ezer.
-(...)
-Zu zenbat urtekin hasi zinen soiñu jotzen?
-Ni hamalau-hamabost bat urte eo. Etxien soiñua nauken osabana.
-Osaba soinujolea zenuen?
-Osabak puxket jotzen zun-da. Haure Eibarren eitten zun lana ta hara juterakuen askotan (...). baiñe gero antzeman zion alperrik ai zala (berak baiño) nikhobeto jotzen nula, ta gero halaxe.

13. Etxe erre eskea

- **Erref:** AZK-040/031
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:39:51. **Bukatu:** 00:40:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Baserriren bat erretzen zenean, lehen diru-batzeak egiten ziren laguntzeko. Bildutako dirua udaletxeak, baserritarren batek edo sozietateren batek gordetzen zuen.

Transkripzioa

-Basarrin bat erretzen bazan edo, dirun bat botatzen zenuen etxe bakoitzak gero hari laguntzeko?
-Bai, garai baten izen zan hori. Garai baten.
-Nola eitten zan hori?
-Hori? "Etxe-erre eskie" ero zan, ibiltzen zien, eta gero bitzen zan dirue zea baten.
-Nola deitzen diozu?
-"Etxe erre eskie" zan eta gero bitzen zan dirue baserritar batek edo bestela aiuntamentuk eo bestela hamen bertan soziedade batek ero eukitzen zan. Eta ordun gero etxia erre ero zerbait zertzen zanin hari eman eitten zitzakon.

14. Lehenengo autoak

- **Erref:** AZK-040/033
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:41:46. **Bukatu:** 00:43:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

Bidea egin eta laster hasi ziren autoak bertatik ibiltzen. Beraiek ere orduan gertu erosi zuten autoa. Gidabaimena Azkoitian atera zuten. Orduko azterketak nolakoak izaten ziren aipatzen dute. Inguruan ere jende askok ekarri zuen autoa, eta orduan hasi zen jendea mugitzen.

Transkripzioa

-Kamiñoa egin zen garaien belaxe kotxen bat hemen auzoan?
-Bai, laster ekarri gendun, geuk laster erosi gendun.
-Eta aurretik bizikletak. Motorrik bazenuen?
-Ez.Karneta ateratzie kosta zitzakun guri're, bakizu, eskola gutxi tte. Karnetak atara giñun, nik lelengo ta gero honek eta. Biok kotxiakin ibiltzeko modun.
-Nun atera zenuen karneta, Azkoitin?
-Bai. Auto Escuela Etxaniz.
-Eta orduko esamine nolakoa izaten zan?
-Orduko esamiñie ointxe bezelaxe. Kamiñoko zeak, seiñalik. Igual. Karneta ataatzeko berdiña da.
-Lehenengo kotxea ze izan zan?
-Simca. 2200 Simca bat.
-Orduan kotxe eukitzea...
-Bai. Dezente ibili zan orduan kotxiakin.
-Kamiñue ein zanian bateko kotxia eta besteko motorra, danak (...)
-Hemen kotxe asko.
-Gazte-jente haundie zeon ba. Bakizu, hogetamaxeie baserri die. Ta geo berriz, iñora lanera ere kotxez ateatzen zien. (Batzuk ateatzen zien baiña) artien basarrin, batzuk morroi (...)
-Orduantxe mobidu zan jendia, kamiñua ein zanin. Asko hamengo gazte jendia. Asi ke bestela oiñez. Nere anaia ta oiñez juten zien.

15. Baserritarrak eta kaletarrak

- **Erref:** AZK-040/034
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:43:16. **Bukatu:** 00:44:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Lehen orain baino nabarmenagoa zen baserritarren eta kaletarren arteko aldea. Kaletarrak hobeto janzten ziren, eta errazago bizi ziren. Hala ere, beraiek ez ziren lotsatzen baserritarrak izateaz.

Transkripzioa

-Antzematen zenuen kaletarrak baserritarrak ziñatelako parre egiten zizuetenik ero?
-Egongo zan igual garai hartan beti izen zan. Baserritarra beti zen da kalekuengandik diferentie. Azkenengo urtietan etzaio aldeik billau baiña len bai, len garai baten bai. Herriko jentia beti zan gu baiño hobeto jantzittakua eta errexo bizi zana. Hori behiñ ero beste ikusi gendun
-Taillerrien-da dirue irabazi...
-Baiña sekula lotsaik sentitzen zenuen baserritarrak ziñetelako?
-Ez. Lotsaik ez, baiña (gabezaik?) hori eztao ataatzeik ezekin-da. Diferentie zan da.

16. Santa Ageda eskeak

- **Erref:** AZK-040/035
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:44:00. **Bukatu:** 00:46:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda

Laburpena:

<p>Santa Ageda eskeak baserriz baserri eta egunez egiten ziren. Tomas eskusoinuarekin ibiltzen zen, eta beraiekin batera bertsolariak joaten ziren. Baserrietara iritsi, abestu, eta diru dezente ateratzen zen horrela. Etxeren batean bateren bat hiltzen bazen urte hartan, errezatu egiten zuten. Apaiza agintzen saiatzen zen; baina azkenean, soltea jo eta lotuan dantzatzen zuten. Ezin izan zuen hori galarazi.</p>

Transkripzioa

-Hemen Santa-eskeik eta itten al zan?
-Bai.
-Ze eitten zan, basarriz basarri?
-Basarriz basarri. Azkenerako (...).
-Santaa-eskea ze izaten zan, gauetik eitten zana?
-Ez, egunez, egun guztian.
-Goizetik hasita?
-Bai.
-Eta zu ibiltzen ziñan soiñuakin?
-Bai. Ni tta beste bat'e bazan han, bi ibiltzen giñan, bi kuadrillatan.
-Bestea zein zan?
-Toribio izengo zan han-da, (Ixa') ere bai puxkat ibiltzen zienak.
-Eta bertsolaririk ibiltzen zenuen?
-Bai. Zea ere iizenda dao (...)
-Zeberio?
-Zeberio.
-Eta baserritan atea jotzen zenuen?
-Baserira aillgau ta kantau.
-Eta diru asko botatzen zan?
-Bai, dezente bitzen zan azkeneako. Baiña orduen jentiek bakizu ze afan zeukan? Orduan ez zan oin bezela txuletie tabernan-da jaten. Eitten gendun bitzen gendun diruakin (...) Gero (...) bazkai bat kuadrillan.

-Etxen baten bat baten bat hil bazan urte hartan?

-Errezau.

-Jendeak estimazioa eukiko zun zuek etxea juteko. Zai egongo zan jendea.

-Bai. Azkena izeten zan, (...) hor goikuek azkena. Han neska asko zeuren orduan danetan da haraxe; garaiz erretiratzeko da garaiz erretiratzeko eta eztakit ze ta; han berandu arte egoten giñala ta; harek zai egoten zien da. (...) Nik sueltuan jo eta bestiek agarrauan hasi. Eta eginalak ein zittun baiña etzuen (galazi).

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-04-13

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com